

हिंदुस्तानी संगीत
Hindustani Music
(242)
शिक्षक अंकित मूल्यांकन पत्र
Tutor Marked Assignment

एकूण गुण २०
Max Marks: 20

टिप्पणी : (i) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे. प्रत्येक प्रश्नाचे गुण त्या प्रश्नासमोर दर्शविले आहेत.
Note: All questions are compulsory. The marks allotted for each question are indicated against each question.

(ii) विद्यार्थ्याने उत्तरपत्रिकेच्या पहिल्या पानावर आपला नोंदणीक्रमांक, नाव, ज्या केंद्रामार्फत परीक्षेस बसणार आहे, त्या केंद्राचे नाव आणि विषय लिहिणे आवश्यक आहे.
Write your name enrolment number, AI name, and subject on the top of the first page of the answer sheet.

1. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ४० ते ६० शब्दांत लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
(a) आहात नाद आणि अनाहत नाद यातील फरक स्पष्ट करा. (धडा २ पहा)
What are the differences between Ahat Nada and Anahat Nada ? Explain (See Lesson - 2)
(b) तालाच्या प्रारंभिक मात्रेचे नाव सांगा आणि ही मात्रा ज्या ठिकाणी चिन्हाने दाखविता येते, असे एक उदाहरण द्या. (धडा ३ पहा)
Write the name of the starting Matra of the Tala and give an example where it is shown by the symbol. (See Lesson -3)
2. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ४० ते ६० शब्दांत लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words:-
(a) भारतीय संगीतकारांनी सांगितलेली तालाची प्रमुख वैशिष्ट्ये सांगा की जी आजच्या भारतीय शास्त्रीय संगीतकारांकडून पाळली जातात. (धडा ३ पहा)
Write the main features of the Tala offered down by the musicologists of India which are still being followed by the practitioners of Indian classical music. (See Lesson-3)
(b) वैदिक काळात भारतीय संगीतात किती स्वरांचा वापर केला जात असे? (धडा १ पहा)
How many notes were used in the Vedic period in Indian music? (See Lesson-1)
3. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर ४० ते ६० शब्दांत लिहा. 2
Answer any one of the following questions in about 40-60 words.
(a) स्वर हा मृदु आणि गुंजन करणारा ध्वनी (resonating sound) आहे, की ज्यामुळे श्रवण करणा-या श्रोत्यांची मने आनंदित होतात, असे का म्हणतात? (धडा १ पहा)

Why is it said that Svara has been defined as a creamy, and resonating sound that is capable of pleasing the minds of the listeners. (See Lesson-1)

- (b) भौतिक वस्तुमधून निर्माण होणा-या मधुर ध्वनीस नाद असे म्हणतात. या विधानाचे आपल्या शब्दांत स्पष्टीकरण करा. (धडा १ पहा)

‘Nada is the melodious sound that is obtained from a physical object, explain the statement.

(See Lesson-1)

4. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर १०० ते १५० शब्दांत लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100-150 words.

- (a) तालाची दहा प्रमुख तत्त्वे (गुणधर्म) लिहा. ताल ‘दश प्राण’ आहे, म्हणजे काय? (धडा ३ पहा)

Write the ten elements of Tala. What is Tala Dash Prana?

(See Lesson-3)

- (b) ज्या संगीत परंपरेत संगीत शिकविताना असंख्य ताल आणि लय यांचा उपयोग करतात, अशा संगीत परंपरेचे नाव सांगा आणि त्या परंपरेविषयी माहिती द्या. (धडा ५ पहा)

"In this system of teaching music, the innumerable give uses of notes and rhythm", Name and explain the system. (See Lesson-5)

5. खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर १०० ते १५० शब्दांत लिहा. 4

Answer any one of the following questions in about 100-150 words.

- (a) इ.स. तेराव्या शतकात निर्मिलेल्या ‘संगीत रत्नाकर’ या ग्रंथास ‘सप्तध्याय’ असेही म्हणतात. कारणासहीत स्पष्टीकरण करा. (धडा ७ पहा)

‘Written in the thirteen century, Sangeet Ratnakar is also called Saptadhyaye’, write reasons.

(See Lesson-7)

- (b) ‘बोल’ आणि ‘ठेका’ यातील फरक स्पष्ट करा. (धडा ३ पहा)

What are the differences between Bol and Thaka?

(See Lesson-3)

6. खाली दिलेल्या प्रकल्पांपैकी कोणताही एक प्रकल्प तयार करा. 6

Prepare any one project of the following projects given below.

- a) हिंदुस्थानी संगीत गाणा-या पाच प्रसिद्ध गायकांची छायाचित्रे आणि चरित्रात्मक माहिती एकत्र करा. ही छायाचित्रे A4 आकाराच्या कागदावर चिकटवून त्यापुढे त्यांची माहिती लिहा. (धडा ९ पहा)

Collect information and photographs of five famous singers of Hindustani Sangeet, then paste the Photos in A4 size sheet and write the information properly. (See Lesson-9)

- (b) उत्तम गाणा-या गायकाचा/गायिकेचा गळा गोड असलाच पाहिजे या विधानाशी आपण सहमत आहात का?

शास्त्रीय संगीतात असणा-या घराण्यानुसार उत्तम गायकाची/गायिकेची वैशिष्ट्ये सांगा.

Do you agree that a good quality singer should have good voice quality? Write the characteristics of a good singer according to different categories in the field of classical music.